

Ihnatieva O. L. Use of leisure time as one of the conditions for effective aesthetic education of students in agricultural higher educational establishments.

The article highlights the analysis of the use of leisure-time activities as one of the main components of aesthetic education of students in agricultural higher educational establishments. In our time, a slowdown can be observed in the many-sided development of a personality, the creation of a “one-dimensional personality”, “squeezed into a professional framework” in advance. For that reason the problem of aesthetic education of a student of an agricultural higher educational establishment is as important as training of a competitive specialist. In the article, the author focuses on the peculiarities of the use of students’ spare time in the process of leisure-time activities in higher agricultural higher educational establishments.

Key words: leisure-time activities, spiritual fullness of leisure, aesthetic culture, personality, spare time.

УДК 378.091.212:005.963]:37.013.77

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.22>

Кайдалова Л. Г., Альохіна Н. В., Шварн Н. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

У роботі висвітлено результати теоретичного аналізу змісту конфліктологічної компетентності, її структурних компонентів і функцій. Проаналізовано причини виникнення конфліктних ситуацій в освітньому процесі та наведено узагальнений алгоритм діяльності викладача з вирішення конфліктів. Розкрито значення конфліктологічної компетентності у професійній діяльності викладача вищої школи. Охарактеризовано рівні сформованості конфліктологічної компетентності викладачів – високий, середній і низький, та висвітлено їх головні критерії: рівень психолого-педагогічних знань про конфлікти і шляхи їх вирішення, володіння стратегіями вирішення конфліктних ситуацій і обґрунтованість їхнього вибору, рефлексія власної конфліктологічної компетентності та мотивація до її вдосконалення, вміння керувати власними емоційними станами. Наведено результати опитування викладачів щодо необхідності розвитку конфліктологічних вмінь та навичок. Висвітлено принципи, засоби та методи вдосконалення конфліктологічної компетентності викладачів на циклах підвищення кваліфікації.

Ключові слова: компетентність, конфлікт, конфліктологічна компетентність, педагогічний конфлікт, викладач, вирішення конфліктів, вища школа, підвищення кваліфікації.

Нині склалася ситуація, коли конфліктна проблематика актуалізована як у реаліях суспільного життя, так і у свідомості суспільства. Не є винятком і заклади вищої освіти. Так, за даними дослідження І. Міллера [8], майже 2/3 опитаних представників адміністрації ЗВО, викладачів, студентів вважають, що конфлікти в освітньому процесі є природними та неминучими. Об’єктивні причини виникнення конфліктів у закладах вищої освіти пов’язані, насамперед, із конфліктогенною природою самого освітнього процесу, рушійними силами якого є протиріччя, і це спричиняє неминучі конфлікти. До того ж викладач в умовах конфлікту може виступати або як суб’єкт, тобто безпосередній учасник конфлікту, або як посередник чи примиритель конфліктуючих сторін. Тому вміння управляти конфліктами, вирішувати їх конструктивно є необхідною умовою педагогічної діяльності та важливою складовою частиною професіоналізму викладача вищої школи.

Аналіз наукових робіт, присвячених проблемі конфлікту в педагогічній практиці, дав змогу встановити, що певним аспектам цього питання приділено достатньо уваги педагогів та психологів. Зокрема, досліджувалися вплив властивостей особистості педагога на особливості конфліктів у педколективі (Н. Самсонова, Л. Ярослав), причини педагогічних конфліктів (В. Базелюк, І. Курочкіна, О. Лукашонко), типологія педагогічних конфліктів і система роботи щодо їх попередження та вирішення (В. Базелюк), конфліктогенність студентського соціуму та причини конфліктів у навчальних групах студентів (Г. Бережна, І. Міллер, Н. Підбуцька), причини виникнення конфліктів між суб’єктами навчальної взаємодії у вищій школі та шляхи їх попередження (Н. Самсонова) тощо. Не залишилася поза увагою дослідників проблема розвитку знань, вмінь та навичок із конфліктології у фахівців різноманітних галузей. Так, особливості формування конфліктологічної компетентності у студентів різних спеціальностей, у тому числі і педагогічних, розглядали С. Александрова, І. Козич, І. Носков, Н. Підбуцька, С. Романов, О. Цісецький та ін. Зазначимо, що, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених аналізу конфліктологічної компетентності як складової частини професійної компетентності педагога, досліджень щодо формування її безпосередньо у викладача в системі підвищення кваліфікації виявилось недостатньо.

Метою статті є розкриття сутності та значення конфліктологічної компетентності педагога вищої школи і визначення особливостей її вдосконалення в системі підвищення кваліфікації викладачів ЗВО.

Можна стверджувати, що конфлікти супроводжують суспільство в усіх сферах людської діяльності, тому є об’єктивна необхідність попередження, конструктивного розвитку та ефективного вирішення конфліктних ситуацій володіння людиною певних умінь і навичок, а також розвитку певних особистісних характеристик.

Педагогічна діяльність не є виключенням, і конфлікти доволі часто виникають у процесі її здійснення. Але слід зазначити, що педагогічні конфлікти мають істотні психологічні особливості, що відрізняють їх від інших видів конфліктів. Ці особливості зумовлені, насамперед, специфікою навчальної діяльності (мається на увазі співвідношення між результатом розв'язання навчальних задач і метою навчання), специфікою спільної навчальної діяльності (її місцем у системі навчання), співвідношенням між таким результатом діяльності, як спільний продукт та індивідуальні здобутки, їх значущістю для студентів, а також недостатньо сформованими вміннями спільно працювати, низьким рівнем комунікативної компетентності [7].

Передумовами виникнення конфліктних ситуацій в освітньому процесі можуть виступати: невміння викладача прогнозувати поведінку студентів на заняттях, нетерпимість до «перешкод», що порушують запланований хід занять; прагнення викладача зберегти свій соціальний статус за будь-яку ціну; оцінювання викладачем не окремого вчинку студента, а його особистості загалом; невміння педагога проаналізувати ситуацію і прагнення покарати студента, що завинив; нетерпимість викладача до певних особистісних якостей та поведінки; особистісні якості викладача (грубість, дратівливість, мстивість, безпорадність тощо); відсутність у викладача педагогічних здібностей, інтересу до педагогічної діяльності; несприятливий психологічний клімат і погана організація роботи у педагогічному колективі [6, с. 42].

Загальновідомо, що відповідальність за протікання та вирішення педагогічних конфліктів несе викладач. Діяльність із подолання конфліктів містить певні завдання (аналіз конфлікту та його врегулювання) та дії, спрямовані на реалізацію цих завдань, що детально представлено на рис. 1.

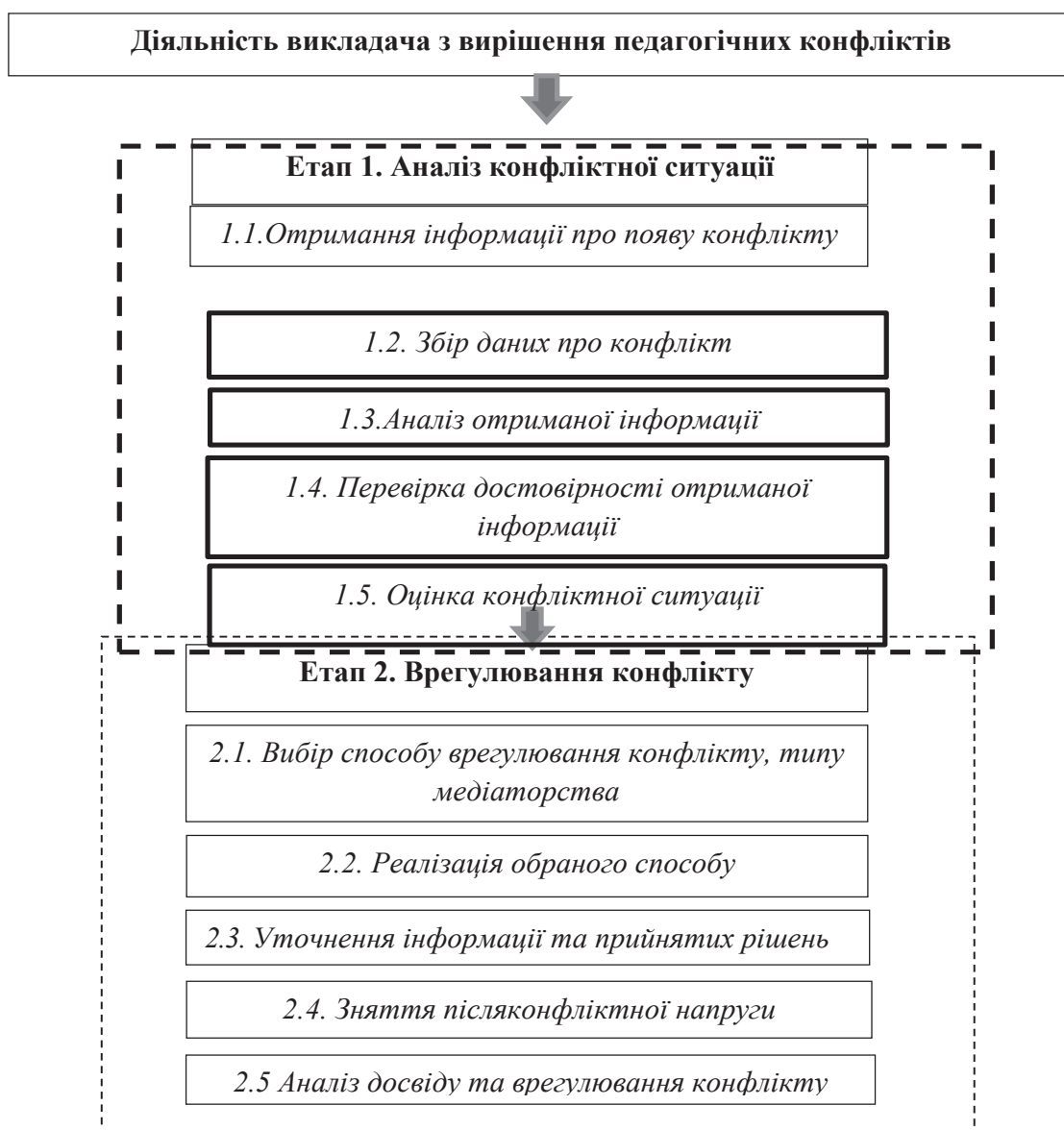

Рис. 1. Узагальнений алгоритм діяльності викладача з вирішення конфліктів

Разом із тим, як показують дослідження В. Базелюк [2], під час реалізації освітнього процесу викладачі відчують серйозні труднощі, вирішуючи конфліктні ситуації у взаємодії як зі студентами, так і зі своїми колегами та керівниками. Тому конфліктологічна компетентність є однією з ключових у системі професійних компетентностей фахівця і виступає основою для становлення його професіоналізму, будучи найважливішою характеристикою якості підготовки фахівця з вищою педагогічною освітою [12].

Для визначення шляхів та особливостей формування конфліктологічної компетентності викладачів у системі підвищення кваліфікації необхідне чітке розуміння її сутності, структурних компонентів, критеріїв та рівнів розвитку.

Щодо визначення сутності поняття “конфліктологічна компетентність”, зазначимо, що його аналізували в наукових працях чимало дослідників, проте єдиного розуміння цього поняття немає. Так, О. Цісецький розглядає конфліктологічну компетентність як здатність людини або групи людей спрямовувати деструктивні процеси в конфлікті в конструктивне русло, розвиватися самостійно, підсилюючи свій інтелектуальний і емоційно-психологічний потенціал у конфлікті, створювати умови для виходу ситуації на якісно новий рівень розвитку, виробляти нові норми взаємодії у конфліктах, котрих поки що немає у суспільстві [13]. За визначенням І. Носкова, конфліктологічна компетентність – це здатність і готовність фахівця ефективно взаємодіяти у конфлікті, орієнтуючись при цьому на взаємовигідне задоволення потреб та інтересів усіх учасників конфліктної ситуації, реалізуючи стратегію співпраці. Здатність до запобігання й вирішення конфліктів інколи зараховують до соціальної компетентності [9, с. 111]. Н. Самсонова визначає конфліктологічну компетентність як вид професійної підготовленості фахівця виконувати певні трудові функції у професійному конфліктогенному середовищі [12]. У дослідженні О. Денисова [4] конфліктологічна компетентність фахівця тлумачиться як когнітивно-регуляторна підструктура професіоналізму особистості й діяльності, яка дає змогу передбачати конфлікти, ефективно управляти ними, вирішувати на об'єктивній основі, здійснювати психологічний вплив на конфліктуючі сторони з метою зниження негативного впливу і наслідків конфліктів.

Узагальнення різноманітних тлумачень конфліктологічної компетентності призводить нас до розуміння її як сукупності знань, умінь і навичок та наявності певних особистісних якостей, що дають змогу конструктивно вибудовувати спілкування та обирати гідні варіанти поведінки в конфліктних ситуаціях.

Щодо визначення особливостей конфліктологічної компетентності педагога ми погоджуємося із Г. Бережною [3], яка визначає конфліктологічну компетентність викладача як здатність мінімізувати деструктивні форми конфліктної взаємодії в педагогічній ситуації шляхом вибору різних стратегій поведінки. Конфліктологічна компетентність викладача виявляється в його умінні проектувати і створювати здорове педагогічне спілкування.

Дослідниця І. Козич [5] розкриває сутність конфліктологічної компетентності педагога через такі її функції: комунікативна (система вмінь педагога чітко і зрозуміло висловлювати думки, користуватися вербальними і невербальними засобами, організувати конструктивний діалог, аргументувати, запевняти, передавати раціональну та емоційну інформацію); рефлексивна (усвідомлення себе і навколишнього світу, стимули до аналізу причинно-наслідкових зв'язків, саморозвитку, праці над собою, пошуку й особистісної оцінки життєвого досвіду); профілактична (зняття напруги у спілкуванні між учасниками на ранніх стадіях розвитку конфліктної взаємодії); навчальна (досвід конструктивної поведінки у конфлікті); інноваційна (перехід колективу до нового стану з новими якісними та кількісними показниками, використання нових, креативних методів попередження, врегулювання конфліктів); регулятивна (врегулювання протиріч); інтегративна (узгодження індивідуальних та колективних інтересів, консолідація формальних і неформальних груп, поглиблення й стабілізація загальних інтересів) [5].

По-різному фахівці підходять і до визначення структурних компонентів конфліктологічної компетентності. Зокрема, О. Денисов розкриває психологічну структуру конфліктологічної компетентності фахівця через низку взаємопов'язаних компонентів: гностичний – як знання про причини виникнення конфлікту, закономірності його розвитку й перебіг; регулятивний (конструктивний) – як вміння впливати на опонентів, здійснювати профілактику конфлікту, виступати як “третейський суддя”; проектувальний – як уміння передбачати дії опонентів, розвиток і наслідки конфлікту; рефлексивно-статусний – як вміння організувати процес самопізнання; комунікативний – як уміння ефективно спілкуватися; нормативний – як знання про нормативні та моральні регулятори поведінки в умовах управління і вирішення конфліктів, здатність та готовність дотримуватись етичних норм щодо учасників конфлікту [4, с. 7].

Л. Ярослав, розглядаючи конфліктологічну компетентність майбутнього фахівця як складну систему, відокремлює в її структурі п'ять компонентів: когнітивний (система наукових знань про різні аспекти конфлікту); мотиваційний (спрямованість особистості на конструктивне вирішення конфлікту); емоційно-вольовий (визначає здатність особистості до свідомого управління своїм емоційно-вольовим станом у конфліктних та передконфліктних ситуаціях); рефлексивний (здатність особистості до дослідження власного психологічного потенціалу й опонента); поведінковий (володіння стратегіями поведінки в конфлікті й адекватне їх використання) [15].

На думку Г. Бережної, у конфліктологічній компетентності педагога містяться інформаційний (знання з теорії і практики конфлікту), аксіологічний (сукупність професійно важливих якостей і властивостей у про-

відних сферах індивідуальності педагога) та операціональний (конфліктологічні вміння, етична поведінка, здатність оцінювати правильність своїх дій) компоненти [3, с. 33]. Таким чином, конфліктологічна компетентність формується не лише зі знань, умінь та навичок, але й з особистісних якостей педагога.

Дослідження структури конфліктологічної компетентності дає змогу визначити критерії та рівні її сформованості. На нашу думку, критеріями конфліктологічної компетентності виступають рівень психолого-педагогічних знань про конфлікти і шляхи їх вирішення, володіння стратегіями вирішення конфліктних ситуацій і обґрунтованість їхнього вибору в конкретній ситуації, рефлексія власної конфліктологічної компетентності та мотивація до її розвитку і вдосконалення, вміння керувати власними емоційними станами. Залежно від ступеню вираженості зазначених критеріїв ми виділяємо три рівні розвитку конфліктологічної компетентності викладача: високий, середній, низький, характеристика яких представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика рівнів сформованості конфліктологічної компетентності викладачів

Рівні сформованості	Характеристики рівня
низький	неусвідомлене обрання стратегії поведінки в конфліктній ситуації, орієнтація в цьому виборі на власні емоції, фрагментарні знання з конфліктології, відсутність мотивації до розвитку конфліктологічної компетентності, невміння керувати власними емоційними станами, високий рівень тривожності, неадекватна самооцінка
середній	обрання звичної стратегії поведінки в конфліктній ситуації незалежно від умов конфлікту, часткові знання з конфліктології, нестійка мотивація до розвитку конфліктологічної компетентності, не завжди можуть керувати власними емоційно-вольовим станом у конфліктній ситуації
високий	обрання стратегії поведінки залежно від умов конфлікту та здатність змінювати під час конфліктної взаємодії, прагнення до конструктивного вирішення будь-якого конфлікту, ґрунтовні знання з конфліктології, висока мотивація до вдосконалення власної конфліктологічної компетентності, високий рівень емоційної саморегуляції

Недостатньо сформована конфліктологічна компетентність викладача вищого закладу освіти виступає однією з вагомих причин виникнення конфліктів або їх деструктивного розв'язання. Тому очевидною є необхідність формування та подальшого розвитку і вдосконалення конфліктологічної компетентності педагогів, у тому числі і під час проходження курсів підвищення кваліфікації.

З метою дослідження необхідності та потреби у вдосконаленні конфліктологічних умінь та навичок у викладачів фармацевтичних та медичних закладів вищої освіти на базі кафедри педагогіки і психології Інституту підвищення кваліфікації фахівців фармації було проведено анкетування серед слухачів курсів підвищення кваліфікації (82 особи), яке дало змогу встановити, що:

- 100% опитаних викладачів вважають за необхідне розвинути та вдосконалити власну конфліктологічну компетентність;
- 85,7% досліджуваних усвідомлюють важливість конфліктологічних знань, умінь та навичок у професійній діяльності;
- 86,6% опитаних вважають конфлікт неминучим явищем в освітньому процесі;
- 54,9% викладачів займаються самоосвітою щодо ефективного вирішення конфліктів;
- 91,5% досліджуваних у формуванні конфліктологічної компетентності надають перевагу тренінговим технологіям.

Вивчення наукових досліджень із питань розвитку та вдосконалення конфліктологічної компетентності педагогічних працівників дає змогу визначити, що формування конфліктологічної компетентності викладачів у системі підвищення кваліфікації має ґрунтуватися на таких основних принципах:

- поглиблення знань із конфліктології, психології спілкування, педагогічної психології;
- опанування технологій профілактики, управління, мінімізації деструктивних форм конфлікту;
- формування професійного типу мислення, до якого належить рефлексивність, методологічність, креативність, динамізм;
- володіння технологіями стресостійкості у конфліктах, відсутність страху перед конфліктами;
- дотримання професійної етики у конфлікті, високий рівень особистої культури [11].

На реалізацію потреби вдосконалення конфліктологічної компетентності у викладачів вищих фармацевтичних та медичних закладів кафедрою педагогіки і психології Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації було розширено тематику Уніфікованої програми для підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних та педагогічних працівників вищих навчальних закладів на циклах підвищення кваліфікації “Основи психолого-педагогічної підготовки викладачів”, “Психологія професійної діяльності викладача вищої школи”, “Професійна діяльність і особистість викладача ВНЗ”. Розглядаються теми “Особливості педагогічних конфліктів”, “методи дослідження конфліктів”, “Прогнозування та профілактика конфліктів”, “Конструктивне вирішення конфліктів”, “Медіаторство та регулювання конфлікту”.

Реалізація програм підвищення кваліфікації викладачів здійснюється шляхом теоретичного та практичного навчання. Рівень засвоєння визначається під час навчання під час проведення семінарів-дискусій, розв'язання професійних ситуацій, тренінгів, що дає змогу вдосконалити навички самостійного критичного мислення та вміння запобігати, попереджати та розв'язувати педагогічні конфлікти конструктивними засобами, розвинути професійні мотиви фахового спілкування, підвищити допитливість до конфліктологічних знань тощо. У зв'язку з тим, що одним із принципів навчання дорослих є опора на досвід, доцільним є використання на заняттях життєвого та професійного досвіду слухачів циклів ПК із проблематики виходу з педагогічних конфліктних ситуацій, прийняття раціональних рішень в умовах конфліктної ситуації, організації толерантної педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Висновки. Таким чином, конфліктологічна компетентність, або компетентність у розв'язанні конфліктів, є важливою складовою частиною професійної компетентності майбутніх фахівців тих спеціальностей, які передбачають роботу з людьми та постійне спілкування у процесі професійної діяльності, до яких належить і професія педагога. Під конфліктологічною компетентністю розуміють систему наукових знань про конфлікт та вміння керувати ним; вона передбачає певний рівень знань і якостей особистості з аналізу, управління й самоуправління конфліктами. Одним із завдань системи підвищення кваліфікації викладачів вищої школи є вдосконалення конфліктологічної компетентності педагогів, що можливе при збагаченні змісту циклів, упровадженні активних методів і форм навчання, спираючись на досвід слухачів циклів ПК щодо роботи з конфліктами у педагогічній діяльності.

Використана література:

1. Александрова С. А. Проблема формирования конфликтологической культуры студентов туристских специальностей. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2012. № 4(239). Ч. II. С. 5–9.
2. Базелюк В. В. Динамика развития конфликтов в российской системе образования. *Школьные технологии*. 2001. № 5. С. 95–100.
3. Бережная Г. С. Конфликтотенность образовательного социума как предмет ответственности педагога. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта*. 2008. № 4. С. 29–35. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/konfliktotennost-obrazovatel'nogo-sotsiuma-kak-predmet-otvetstvennosti-pedagogov> (дата звернення: 14.01.2019).
4. Денисов О. И. Проблема конфликтологической компетентности руководителя. Москва : Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2000. 35 с.
5. Козич І. В. Формування конфліктологічної компетентності соціального педагога в умовах магістратури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2008. 24 с.
6. Курочкина И. А., Шахматова О. Н. Педагогическая конфликтология : учебное пособие. Екатеринбург, 2013. 229 с.
7. Лукашенок О. Н., Шуркова Н. Е. Конфликтологический этюд для учителя. Москва, 1998. 80 с.
8. Миллер И. С. Анализ студенческой саморефлексии как ресурс управленческой рефлексии о высшем образовании. *Современная наука: актуальные проблемы и практика. Серия "Гуманитарные науки"*. 2014. № 9-10. URL: <http://www.vipstd.ru/nauteh/index.php/ru/--gn14-09/1291-a> (дата звернення: 21.01.2019).
9. Носков І. В., Кальянов А. В., Єфросиніна О. Є. Компетентність як складова підготовки фахівців у гуманітарному вищому навчальному закладі. *Соціальна психологія*. 2006. № 5. С. 111–121.
10. Підбуцька Н. В. Конфліктологічна підготовка майбутньої управлінської еліти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2010. № 4. С. 87–93.
11. Романов С. В. Формирование конфликтологической компетентности будущего педагога в системе студенческого самоуправления : автореф. дис. ... канд. пед. н. : спец. 13.00.08. Волгоград, 2010. 20 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-konfliktologicheskoi-ompetentnosti-budushchego-pedagoga-v-sisteme-studenchesko> (дата звернення: 24.01.2019).
12. Самсонова Н. В. Конфликтологическая культура специалиста и технология ее формирования в системе вузовского образования : монография. Калининград : КГУ, 2002. 148 с.
13. Цісецький О. Є. Формування конфліктологічних компетенцій у студентів вищих навчальних закладів. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2012. Вип. 17. С. 56–59.
14. Чепелева Н. В. Соціально-психологічні чинники розуміння та інтерпретації особистого досвіду. *Педагогічна газета*. 2008. № 4. С. 4–6.
15. Ярослав Л. Психологічний аналіз структури конфліктологічної компетентності майбутнього вчителя. *Вісник НТУУ "КПІ". Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. № 1. С. 56–62.

References:

1. Aleksandrova S. A. (2012) Problema formuvannia konfliktolohichnoi kultury studentiv turystykykh spetsialnosti [The problem of formation of the conflictological culture of students of tourist specialties]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka*. Vol. 2. № 4(239). Pp. 5–9.
2. Bazelyuk V. V. (2001) Dinamika razvitija konfliktov v rossijskoj sisteme obrazovanija [Dynamics of conflict development in the Russian educational system]. *Journal School Technologies*. № 5. Pp. 95–100.
3. Berezhnaja G. S. (2008) Konfliktotennost obrazovatel'nogo sociuma kak predmet otvetstvennosti pedagoga [Conflict of the educational society as the subject of the teacher's responsibility]. *IKBFU's Vestnik*. № 4. Pp. 29–35. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/konfliktotennost-obrazovatel'nogo-sotsiuma-kak-predmet-otvetstvennosti-pedagogov> (data zvernennia: 14.01.2019).
4. Denisov O. I. (2000) Problema konfliktologicheskoy kompetentnosti rukovoditelya [The problem of conflict competence manager]. Moscow : Bauman MGTU (in Russian).
5. Kozych I. V. (2008) Formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti sotsialnoho pedahoha v umovakh mahistratury [Formation of conflictological competence of a social teacher in the conditions of a magistracy] (PhD Thesis). Kyiv : National Pedagogical Dragomanov University.

6. Kurochkina I. A., Shakhmatova O. N. (2013) *Pedagogicheskaya konfliktologiya* [Pedagogical Conflict]. Yekaterinburg : Publishing House Russian State Vocational Pedagogical University (in Russian).
7. Lukashonok O. N., Shchurkova N. E. (1998) *Konfliktologicheskiy etyud dlya uchitelya* [Conflict Study for Teacher]. Moscow : Russian Pedagogical Agency (in Russian).
8. Miller I. S. (2014) *Analiz studencheskoy samorefleksii kak resurs upravlencheskoy refleksii o vysshem obrazovanii* [Analysis of student self-reflection as a resource of managerial reflection on higher education]. *Modern science: actual problems of theory and practice*. № 9-10. URL: <http://www.vipstd.ru/nauteh/index.php/ru/--gn14-09/1291-a> (data zvernennia: 21.01.2019).
9. Noskov I. V., Kalianov A. V., Yefrosynina O. Ye. (2006) *Kompetentnist yak skladova pidhotovky fakhivtsiv u humanitarnomu vyshchomu navchalnomu zakladi* [Competence as a component of the training of specialists in the humanities higher education institution]. *Social psychology*. № 5. Pp. 111–121.
10. Pidbutska N. V. (2010) *Konfliktolohichna pidhotovka maibutnoi upravlinskoi elity* [Conflict preparation of the future management elite]. *Theory and Practice of Social Systems Management*. № 4. Pp. 87–93.
11. Romanov S. V. (2010) *Formirovanie konfliktologicheskoy kompetentnosti budushchego pedagoga v sisteme studencheskogo samoupravleniya* [Formation of conflictual competence of the future teacher in the system of student self-government] (PhD Thesis). URL: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-konfliktologicheskoi-ompetentnosti-budushchego-pedagoga-v-sisteme-studenchesko> (data zvernennia: 24.01.2019).
12. Samsonova N. V. (2002) *Konfliktologicheskaya kul'tura spetsialista i tekhnologiya ee formirovaniya v sisteme vuzovskogo obrazovaniya* [Conflictological culture of a specialist and technology of its formation in the system of higher education]. Kaliningrad : KNU. (in Russian)
13. Tsisetskiy O. Ye. (2012) *Formuvannia konfliktolohichnykh kompetentsii u studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv* [Formation of conflictual competences for students of higher educational institutions]. *Regional aspects of the development of the productive forces of Ukraine*. Vol. 17. Pp. 56–59.
14. Chepeleva N. V. (2008) *Sotsialno-psykholohichni chynnyky rozuminnia ta interpretatsii osobystoho dosvidu* [Socio-psychological factors of understanding and interpretation of personal experience]. *Pedagogical newspaper*. № 4. Pp. 4–6.
15. Yaroslav L. (2010) *Psykholohichniy analiz struktury konfliktolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia* [Psychological analysis of the structure of the conflictual competence of the future teacher]. *Visnyk of National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute" Philosophy. Psychology. Pedagogics*. № 1. Pp. 56–62.

Кайдалова Л. Г., Алёхина Н. В., Шварп Н. В. Усовершенствование конфликтологической компетентности преподавателей высшей школы в системе повышения квалификации.

В работе раскрыты результаты теоретического анализа содержания конфликтологической компетентности преподавателя, ее структурных компонентов и функций. Проанализированы причины возникновения конфликтных ситуаций в образовательном процессе и приведен обобщенный алгоритм деятельности преподавателя по разрешению конфликтов. Раскрыто значение конфликтологической компетентности в профессиональной деятельности преподавателя высшей школы. Охарактеризованы уровни сформированности конфликтологической компетентности преподавателей – высокий, средний и низкий, и освещены их главные критерии: уровень психолого-педагогических знаний о конфликтах и пути их решения, владение стратегиями решения конфликтных ситуаций и обоснованность их выбора, рефлексия собственной конфликтологической компетентности и мотивация к ее совершенствованию, умение управлять собственными эмоциональными состояниями. Представлены результаты опроса преподавателей по изучению необходимости развития конфликтологических умений и навыков. Описаны принципы, средства и методы усовершенствования конфликтологической компетентности преподавателей на циклах повышения квалификации.

Ключевые слова: компетентность, конфликт, конфликтологическая компетентность, педагогический конфликт, преподаватель, повышение квалификации, решение конфликта

Kaidalova L. G., Alohina N. V., Shvarp N. V. Improvement of conflictological competence of professors of high school in the system of training.

The paper discloses the results of a theoretical analysis of the content of the conflictological competence of a professor and the structural components of conflictological competence. The main functions of conflictological competence are communicative, reflective, preventive, educational, innovative, regulatory and integrative functions. The followed characteristics can be defined as criteria of evaluation of conflictological competence: level of psychological and pedagogical knowledge about conflicts and ways to resolve them, knowledge of strategies for resolving conflict situations and justification of their choice in a particular situation, reflection of own conflict-related competence and motivation for its development and improvement, and the ability to manage self-emotional states. Depending on the severity of these criteria, we distinguish three levels of conflict competency of a professor: high, medium, and low. The reasons for the emergence of conflict situations in the educational process have been analyzed and a generalized algorithm of the professor's activity on conflict resolution has been defined. The results of a survey of professor's to study the need for the development of conflictological skills are represented in the work. There have been also described the principles, means and methods for improving the conflictological competence of professors in advanced training cycles. It was established that the reconciliation of the conflictological competence of professors in the system of practical development can be implemented successfully if the trainings are to be enhanced with implementing new active methods and forms of studying.

Key words: competence, conflict, conflictological competence, pedagogical conflict, professor, training.